

КНИЖЕНКО Світлана Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики, судової експертології

та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського

національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1944-4256>

**ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНИХ-ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ**

Спеціального процесуального статусу підозрюваного- військовополоненого в окремій статті Кримінальний процесуальний кодекс України не передбачає. Водночас під час допиту таких осіб є певні особливості процесуального та криміналістичного характеру.

Серед процесуальних особливостей варто назвати такі:

- підозрюваний повідомляється про додаткові права за п. 2 ст. 55 Римського Статуту [1];

- підозрюваний-військовополонений зобов'язаний повідомити своє прізвище, ім'я та військове звання, дату народження та армійський, полковий, особовий чи серійний номер або, якщо цього немає, іншу рівноцінну інформацію (ч. 1 ст. 17 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими [2], п. 6 Розділу 2 Порядку тримання військовополонених [3]);

- допит проводиться зрозумілою для військовополоненого мовою, без застосування катувань та інших примусових заходів. Наголосимо, що законом заборонено застосовувати під час допиту залякування, образи, приниження, жорстоке поводження. На жаль, Управління Верховного комісара ООН з прав людини зафіксувало численні порушення обома сторонами. Правозахисниками зафіксовані допити, залякування, образи, приниження, жорстоке поводження та сумарні страти військовополонених обома сторонами. Управління також отримало безліч інших тверджень про катування військовополонених обома сторонами [4, с. 7-38];

- участь захисника;

- відеофіксація допиту за допомогою доступних технічних засобів.

Також особливістю кримінального процесуального статусу військовополоненого, є його право на обмін, якщо стосовно нього уповноваженим органом прийнято рішення про обмін та якщо він

включений відповідним уповноваженим органом до списку для обміну як військовополонений [5].

Серед криміналістичних особливостей, в першу чергу, варто назвати обставини, що підлягають з'ясуванню під час допиту. До них відносяться:

- обставини належності підозрюваного до збройних формувань РФ;

- обставини потрапляння підозрюваного у складі збройного формування РФ на конкретну територію України;

- підпорядкування підозрюваного військовому чи окупаційному командуванню / керівництву РФ.

- усвідомлення підозрюваним фактичних обставин, що вказують на існування збройного конфлікту та захищений статус потерпілих. Вимога зв'язку потрібна для того, щоб розмежувати застосування ст. 438 КК України від інших статей Особливої частини КК України для кримінально-правової кваліфікації вказаного діяння;

- обставини вчинення злочину: місце, час, спосіб вчинення та наслідки злочину, форма вини та мотив злочину; що кваліфікується за ст. 438 КК України.

Варто пам'ятати, що обміни військовополоненими проходять постійно, а тому допит підозрюваного треба проводити швидко та якісно. Для того щоб одержати від підозрюваних-військовополонених правдиві показання в найбільш короткий термін слідчий повинен володіти мовою противника та тактикою допиту.

Як правило, допит підозрюваних проходить у місцях їх тримання, а тому слідчому належить завчасно подбати про засоби відеофіксації слідчої (розшукової) дії.

У випадку допиту підозрюваних-військовополонених із числа офіцерів слідчому доцільно залучати спеціаліста в галузі військової сфери.

Слідчому в ході підготовки до допиту треба потурбуватися також про психологічну складову. Слідчий повинен опанувати свої емоції, бути врівноваженим й дотримуватись правил поведіння з військовополоненими.

Практика допиту підозрюваних-військовополонених свідчить про те, що під час допиту можливі наступні ситуації:

- підозрюваний визнає провину, але відмовляється від дачі показань;

- підозрюваний визнає провину і надає правдиві показання;

- підозрюваний не визнає провину.

У ситуації, коли підозрюваний-військовополонений дає показання, слідчому необхідно протокол допиту доповнювати планами та схемами розташування збройних формувань РФ тощо.

Отже, особливості допиту підозрюваних із числа військовополонених при розслідуванні порушень законів та звичаїв війни визначаються процесуальними та криміналістичними аспектами, врахування яких дозволить швидко та якісно провести слідчу (розшукову) дію.

Список використаної літератури: 1. Римський Статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text. 2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text. 3. Порядок тримання військовополонених. Постанова Кабінету Міністрів України № 413 від 5.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>. 4. Ситуація з правами людини в Україні в контексті збройного нападу Російської Федерації 24 лютого 15 травня 2022 року. Об'єднані нації. Права людини. Управління верховного комісара. Україна. 52 с. 5. Порядок здійснення передачі військовополонених ворогів державі-агресору та звільнення оборонців України, які перебувають у полоні держави-агресора. Постанова Кабінету Міністрів України №441 від 12.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/441-2022-%D0%BF#Text>.